

תצא. קל וחומר בשבויה שכל איסורה מדרבנן, כיון שהוא והיא יודעים שלא נטמאה, למה יוציאנה? תרצו האחרונים (שערי ישר ו,ת; חידושי הגר"ט — כתובות, סימנים: כט לו. ועיקר הדבר נמצא כבר בחידושי החתם-סופר — חתן הגרעק"א) שפעמים שאסרו חכמים דבר מסוים מפני הספק, ונתנו לו דין 'ודאי', שעשו הספק כודאי. ואף כאן, אם כי איסור שבויה נובע מחמת חשש טומאה, עשאוהו לאיסור ודאי, איסור 'שבויה', והלא אמירת 'ברי' אינה מועלת אלא במקום הספק ולא באיסור ודאי.

[כיוצא בזה מצינו בש"ך (יו"ד כללי ספק-ספקא, ית. בשם ה'איסור-והיתר') לענין איסור חז"ל של גבינות עכו"ם, שאין עושים 'ספק-ספקא' ע"י צירוף ספק נוסף, הגם שאיסור הגבינה מחמת הספק הוא, כיון שנתנו לו דין ודאי. יתר על כן כתב הש"ך, אין אומרים שם 'ספיקא דרבנן לקולא' שאינו איסור חדש של חכמים, אלא שעשאוהו מפני החשש, כאילו היה בה איסור של תורה ודאי].

(יש להעיר שאף שעשו חכמים את השבויה כטמאה-ודאי, כהגדרת האחרונים, אעפ"כ הסתפקו בגמרא לעיל (בע"א) לומר במחבוא שאינו מחזיק אלא אחת — כולן טהורות, ואינו דומה לשני שבילין' ד'התם ודאי איכא טומאה, הכא מי יימר דאיטמי'. ובאר הדברים, שכשיש מחבוא להימלט אליו, אין הנמלטת בגדר 'שבויה' כלל ועיקר. וכיון שעל כל אשה י"ל שנחבאה, מעמידים כולן על חוקת כשרותן לומר שאיננה 'שבויה'. עוד יש להעיר ממה שמועיל מיגו ו'הפה שאסר הוא הפה שהתיר' בשבויה (ע' לעיל במשנה כב. ובגמרא לעיל בסמוך), לומר 'טהורה אני' — וצ"ל שבכגון זה לא גזרו חכמים מעיקרא דין שבויה.

ובעיקר קושיית הגרע"א לכאן' היה נראה לתרץ, שכאן חששו שמא משקרת ובאמת יודעת שנבעלה, מאחר ואינה חוששת להכחשה, משא"כ במיתת הבעל חוששת שמא יתגלה שקרה. ונחמיר עליה בסופה).

## דף כח

'ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתיה דרביה' — לכן אם לא ברור לו בודאות שזהו כתב ידו, הוא ירא לומר על הספק, פן יוכיחנו על פניו שקר העדת בי. (רש"ש. ולפימש"כ רש"י במשנה שאביו מת [שאל"כ מדוע צריכים לקטן זה, יבוא האב ויעיד על חתימתו] לכאורה כן הציור ברבו, וזה לא אתי שפיר לפירוש הרש"ש. ויש לפרש משום אימת רבו בהיותו אצלו בקטנותו, נחרתים אצלו זכרונות מרבו ומכל עניניו, ובכלל זה כתב ידו של רבו).

### (ע"ב) 'אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם'

'הגדולים, אשר כל מעיינם בתורה ועבודת ה', ומעמיקים מחשבות ועיונים בתורה ובדבקות, אין חושבים בעניני עולם-הזה כלל, שהרי מלא לבבם מחשבות ושאיפות בעניני התורה, העבודה והדבקות. ולכאורה הלא קל מאד במצב כזה שיכשלו ח"ו בעבירות של עשיית נזק ואכילות והנאות אסורות, משום שטרודים המה בגירסתיהו ועוסקים במחשבות עיון, ועל ידי זה קרובים הם לבחינת אונס. אבל סייעתא דשמיא היא אשר תשמרם, ובבחינת אמרם ז"ל: 'זמה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם, צדיקים עצמן לא כל שכן'. (מכתב מאלהו ח"ב עמ' 228)

עוד בענין תקלת צדיקים — ראה במובא ביבמות צט בשם הנצי"ב, ובנדרים י.

'משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה' — פירש הר"ן, לא שיכול לפסול משפחה, שהרי אפילו גדול אינו נאמן לפסול, שאין ערער פחות משנים. וכמו כן אינו נאמן לכשיר משפחה שלימה שהחזקה כולה בפסול, אלא מדובר במשפחה שיצא עליה שם פסול ואין ידוע אם כולה או מקצתה, ומעיד ומברר על פי מה שראה בקטנותו שבית אב פלוני שבאותה משפחה כשר ובית אב אחר פסול, וסומכים על דבריו להאכיל בתרומה דרבנן אותו בית אב שהוא מכשיר.

והראב"ד החמיר בדבר ופירש שאמנם אין ערער פחות משנים לפסול המשפחה, אבל חוששים אפילו לעדות אחד אלא שאין מכריזים עליה פסול. וכן לענין קצצה — חוששים לדבריו אבל אין מכריזים. וכתב הר"ן שזו חומרא יתירה, ודברי הרמב"ם מטים כפירוש הראשון, אלא שסתם הדברים יותר מדאי.

‘ומביאין חבית מליאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה... בואו וקחו לכם דוגמא לדורות...’ — לכך לוקחים פירות, שהוא דבר שהילדים נהנים בו ולהוטים אחריו, ובאים לחטוף מהם, ולפי שהזכרון חזק אצלם כמאמרם הלומד ילד דומה לדיו הכתובה על נייר חלק, לכך עושים זאת שיהא לזכרון ולאות. (מהרש"א.)

ע"ש בבאור הכינוי 'קצצה'. ובפשוטו נראה שנקרא כן על שם שנקצץ והופרד הלה ממשפחתו, ששוב אין זרעו מתערב עם שאר המשפחה).

## דף כח

- מח. א. על אלו דברים נאמן אדם להעיד בגדלותו מה שראה בקטנותו?  
 ב. האם גר נאמן להעיד על דברים שראה בגיותו, וכן עבד שנשתחרר?  
 ג. האם חולקים תרומה לעבד-כהן?  
 ד. מהי 'קצצה'?

א. נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא, של רבי, של אחי — על פי מה שראה בקטנותו. הואיל וקיום שטרות דרבנן, האמינוהו על כך ומקיימים את השטר על פיו.  
 — זכור הייתי בפלוגת שיצאה בהינומא וראשה פרוע. כיון שרוב נשים בתולות נישאות, אין צריך עדות ממש אלא לגלות הדבר שיצא הדין לאור בלא גמגום.  
 — שהיה איש פלוני יוצא מבית הספר [וזהו סימן שאינו עבד, שהרי אסור ללמדו תורה] לטבול לאכול בתרומה, ושהיה חולק עמנו על הגורן. ונאמן לענין תרומה דרבנן, (אבל לא לתרומה דאורייתא, כי תנא דידן סובר מעלים מתרומה דאורייתא ליחסין. תוס').  
 — והמקום הזה בית הפרס (כלומר, עד כאן ולא יותר, ובא לטהר. תוס') — הואיל וטומאת בית הפרס דרבנן, האמינוהו.  
 — ועד כאן היינו באים בשבת — וכמאן דאמר תחומין דרבנן.  
 נאמן לומר כך אמר לי אבא: משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה; ושאלנו בקצצה של בת פלוני שנישאה לפלוני (וכדלהלן); ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן, ודוקא כשמעיד שהיה שולח בעצמו אבל לא על ידי אחר.

פסול והכשר משפחות שאמרו — פירש הר"ן, כשיצא קול שיש פסול במשפחה, נאמן לענין אכילת תרומה דרבנן, לברר ולומר בית אב פלוני שבאותה משפחה כשר ובית אב אחר פסול. אבל לפסול או להכשיר משפחה בעלמא ודאי אינו נאמן. והראב"ד פירש שאפילו משפחה שבחזקת כשרות חוששים לדבריו כשמעיד שהיא פסולה, אבל אין מכריזים עליה פסול אלא בשני עדים גמורים.  
 אמר רב הונא בריה דרב יהושע: והוא שיש גדול עמו.  
 פרשו התוס': בתרומה די בעד אחד ואין צריך אחר עמו, ואפשר שהוא הדין לענין עירובי תחומין (עתוס' עירובין נט.), ורק באותם דברים שאין עד אחד נאמן, כגון קיום שטרות, צריך שיהא אחר עמו.

אבל אין אדם נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה וכד' — שאי אפשר להוציא ממון אלא בעדות גמורה, שמעיד על מה שראה כשהיה גדול.  
 קטן אינו נאמן להעיד אפילו בדברים הנ"ל שמדרבנן. ואולם בדבר שבידו — נאמן הקטן. (עפ"י תוס'). ואולם דבר שהחזק באיסור תורה, אין הקטן נאמן עליו אפילו בידו לעשותו. (עפ"י תרומת הדשן רנ; יו"ד קכ, יד).

ב. אפילו בדברים שנאמנים להעיד בגדלם מה שראו בקטנם, נכרי שנתגייר ועבד שנשתחרר אינם נאמנים, שכיון שהיה אז נכרי — לא דייק. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: נאמנים, כיון שהיתה דעתו להתגייר — דייק.  
 הלכה כתנא קמא.

ג. לדברי רבי יהודה אין חולקים תרומה (דאוריתא. עתוס) לעבד אלא אם כן רבו עמו, שבמקומו של רבי יהודה היו מעלים מתרומה ליוחסין הלכך אין חולקים לעבד ללא רבו, שלא יעלוהו ליוחסין. רבי יוסי אומר: חולקים, שבמקומו לא היו מעלים ליוחסין.

ד. 'קצצה' כיצד — אחד מן האחים שנשא אשה שאינה הוגנת לו, באים בני משפחה ומביאים חבית מליאה פירות ושוברים אותה באמצע רחבה ואומרים, אחינו בית ישראל שָׁמְעוּ, אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו — בואו וקחו לכם דוגמא (= אות וסימן זכרון לדורות הבאים) שלא יתערב זרעו בזרעינו. וזוהי קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה.

דיני בית הפרס — ע' במו"ק ה ובתגיגה כה.